

## بررسی حمله عربستان به یمن (بعنوان بحران اخیر منطقه خلیج فارس)<sup>۱</sup>، با تأکید بر موازین حقوق بین‌الملل

شیده شادلو<sup>۲</sup>

### چکیده

در این نوشتار مخاصمات و درگیریهای کنونی منطقه خلیج فارس (یمن از یکسو و عربستان و هم‌پیمانانش از سوی دیگر) و نیز پیامدهای وقوع این درگیریها از منظر حقوق بین‌الملل مورد بررسی قرار میگیرد. بنظر میرسد، پروژه مشترک آمریکایی - صهیونیستی، برای ایجاد بحران در منطقه، تهدید ضمنی جمهوری اسلامی ایران است که بدلیل گوناگون از جمله: هژمونی مذهبی، سیاسی و ژئوپلیتیک (شیعه‌ستیزی و ایران‌هراسی) و نیز موقعیت ژئوپلیتیک کشور یمن در منطقه خلیج فارس صورت پذیرفته است. بر این اساس، نقض موازین مسلم بین‌المللی توسط عربستان و هم‌پیمانان او در یمن (مانند: نقض حقوق افراد در مخاصمات مسلحانه، نقض ممنوعیت تجاوز به خاک کشور دیگر، جنایت جنگی علیه بشریت، نقض میثاق حقوق مدنی و سیاسی، نقض حق تعیین سرنوشت و ...) و همچنین صدور قطعنامه ضد یمنی شورای امنیت سازمان ملل و ممانعت از امداد رسانی کشورها و حتی نهادهای بین‌المللی، مانند «آکسفام» به حادثه‌دیدگان و ایجاد منطقه پرواز ممنوع در یمن و نیز مهمتر از همه بی‌تفاوتی مجامع و نهادهای رسمی بین‌المللی نسبت به موارد نقض، شواهدی هستند که به تقویت و اثبات این دلایل کمک میکنند.

### کلیدواژگان

عربستان؛ بحران‌سازی؛ ایران‌هراسی؛ یمن؛ خلیج فارس؛ ژئوپلیتیک؛ حقوق بین‌الملل؛ شیعه‌ستیزی.

### مقدمه

رابطه یمن و عربستان، بدلیل همسایه بودن و نداشتن خط مرزی معین و سایر عوامل پیوسته، توأم با اختلافات زیادی بوده است. ریشه اختلافات مرزی بین دو کشور به دوره امپراتوری عثمانی که بر دو کشور یمن و عربستان تسلط داشت، برمیگردد. در آن زمان، عدن جزئی از متصرفات انگلیس بود.

دو امپراتوری عثمانی و بریتانیا، بموجب معاهده‌یی در ۹ مارس ۱۹۱۴م. یک خط را که از نقطه ۱۵ مایلی شمال شرقی عدن، در یک خط مستقیم تا جنوب غربی سعودی (در مرکز ربع‌الخالی کشیده میشد)، خط مرزی اعلام کرد. در سالهای ۱۹۲۰-۱۹۱۹م. پس از انقراض امپراتوری عثمانی و فروپاشی سرزمینهای تحت تسلط عثمانی، مقامات انگلیس روابط خود را با سعودیها بهبود بخشیدند و مذاکراتی را برای حل و فصل اختلافات مرزی آغاز کردند که نتیجه‌یی بدنبال نداشت. در سال ۱۹۳۴م. «معاهده طائف»<sup>۳</sup> در عربستان سعودی

۳. در این پیمان، بمدت بیست سال مناطق سه گانه مذکور به عربستان واگذار شد و پس از دو دوره تمدید بیست‌ساله و پس از آن چند دهه توقف در تمدید، سرانجام در سال ۱۹۹۵م. برخلاف خواست عمومی مردم یمن، مقامات وابسته این کشور و شخص علی عبدالله صالح (رئیس جمهور وقت یمن)، برای همیشه از ادعای یمن در مورد سه استان ←

۱. اگرچه پرداختن به موضوعات سیاسی، جزئی از برنامه‌های فصلنامه تخصصی «مطالعات خلیج فارس» نیست؛ ولی نظر به اهمیت موضوع حمله عربستان سعودی به کشور یمن برآن شدیم، در این شماره از فصلنامه به این موضوع مهم، بعنوان بحران اخیر منطقه خلیج فارس اشاره کنیم.  
۲. کارشناس ارشد علوم سیاسی.



نقشه یمن و عربستان؛ مأخذ: (www.khabarpu.com).

نفت از آن در این سرزمین، این موضوع موجب تشدید اختلاف میان دو کشور شده است. همچنین باید به این نکته اشاره کرد که عربستان از وجود یک کشور قوی و متحد، مانند یمن که جمعیتی بیش از جمعیت کل جزیره‌العرب را در خود دارد، پیوسته نگران بوده است. بنابراین عربستان سعودی، با کمک و تجهیز مخالفین حکومت مرکزی، سعی داشته است در این کشور تشنج ایجاد کند؛ زیرا سعودیها نگرانند که دستیابی یمن به نفت، موجب قدرت گرفتن این کشور و در نتیجه ایجاد خطر برای امنیت عربستان باشد (کریملو، ۱۳۷۴: ۲۹۲-۲۹۱). بنابراین، اختلافات و کشمکش ناشی از آن، دو همسایه را بارها به درگیری مسلحانه کشانده است. قبل از درگیریهای اخیر، در سال ۱۹۹۴م. نیز بین دو کشور درگیریهایی رخ داده بود که در نتیجه با عقب‌نشینی یمن از ادعاهای خود (در سال ۱۹۹۵م.)، نسبت به سه منطقه یاد شده («عصیر»، «جیزان» و «نجران»)، این کشمکشها فروکش کرد. در نهایت براساس موافقتنامه مرزی سال ۲۰۰۰م.، مرز مشترک دو کشور یمن و عربستان سعودی، بیش از دوهزار کیلومتر ترسیم شد (مجتهدزاده، ۱۳۸۰: ۶). در این موافقتنامه تحمیلی که میان یمن و

در شهر طائف، بین یمن و عربستان به امضا رسید که طبق آن کنترل سه منطقه «عصیر»، «جیزان» و «نجران» به عربستان واگذار شد. در حالی که با پایان یافتن زمان پیمان طائف، یمن نسبت به سه استان مذکور که توسط عربستان اداره میشود، ادعای مالکیت ارضی دارد.

از طرف دیگر عربستان، نسبت به بخشی از خاک یمن، مانند «مأرب»، «جوف»، «ربع‌الخالی» و «حضرالموت» ادعای مالکیت ارضی دارد. اختلافات دو کشور فقط به چند کیلومتر محدود نشده است؛ بلکه مناطق بسیار وسیعی را شامل میشود. همچنین از عوامل مهم دیگری که در اختلافات مرزی دو کشور مؤثر است، موضوع اکتشاف نفت و گاز در این مناطق است؛ زیرا از زمان حفر چاه نفت و استخراج

مذکور صرف‌نظر کرد. در نتیجه این استانها (که وسعتی به اندازه سوریه دارند)، به عربستان ملحق شدند. عربستان تاکنون حاضر نشده است، مرزهای زمینی و دریایی خود را با یمن تعیین کند؛ زیرا تعیین حدود مرزها در واقع، بمفهوم تشکیل کشوری مستقل، بنام یمن و شناسایی تمامیت ارضی آن است که خاندان آل سعود خواستار آن نیست (افکار نیوز، ۱۳۹۴/۲/۶). خط زیر نویس به سمت راست منتقل شود.

ج) جنگ نیابتی: عدم مداخله مستقیم نظامی در منطقه و ایجاد مناقشه، توسط هم‌پیمانان و دست‌نشانندگان یک قدرت، مانند آمریکا در منطقه، به «جنگ نیابتی» اطلاق می‌شود. آمریکا نسبت به یمن و تسلط بر «باب‌المنذب»، بعنوان یکی از مهمترین تنگه‌های دریایی، توجه ویژه‌ی دارد.

بنظر برخی تحلیلگران، انتخاب منصور هادی، نتیجه تلاش فرستاده سازمان ملل به سفارت آمریکا بود. بنابراین وی به جای علی عبدالله صالح، بقدرت رسید. این امر نشان می‌دهد که اکنون نگاه آمریکا و فرستاده سازمان ملل تقریباً بهم نزدیک شده است. سفارت آمریکا در «صنعا»، یکی از مهمترین بازیگران صحنه سیاسی در یمن است و تلاش میکند از طریق رهبران یمن بر این کشور تسلط کامل داشته باشد. همچنین ایجاد و تقویت گروه‌های انحرافی و تکفیری، مانند «داعش» و «القاعده» توسط غرب و دولت‌های دست‌نشانده آنها در منطقه را میتوان، بعنوان نمادی از این جنگ نیابتی دانست. «اکنون بخشی از یمن، در اختیار نیروهای القاعده است و آنها وفاداری و بیعت خود را به داعش اعلام کرده‌اند که این زنگ خطری برای یمن محسوب میشود» (رویوران، ۱۲/۶/۱۳۹۳).

کتاب المذکره الاستراتجیه، استراتژی گروه‌های «مُتطَرَف» یا تندرو (داعش و القاعده) را در رسیدن به دولت خلافت اسلامی (با مرکزیت شام و یمن) تبیین میکند. بنظر این گروه‌ها، مسلمانان تاکنون نتوانسته‌اند، موفق به ایجاد چنین دولتی شوند و قبل از مرحله ساخت دولت قرار دارند. بنابراین باید با الگوپذیری از استراتژی‌های موفق، مانند اسرائیل و صهیونیسم به این مهم دست یابند (سیف‌الدین، ۱۱/۳/۲۰۱۵). قبل از این هم کاندولیزا رایس<sup>۱</sup>، وزیر امور خارجه وقت ایالات متحده اعلام کرد که «ما به خاورمیانه جدیدی نیاز داریم».

علاوه‌برین به اعتقاد برخی کارشناسان، عربستان «جنگ نیابتی» را در منطقه آغاز کرده است و دلیل آن را هم در این نکته میدانند که از یکسو، شیعیان «حوثی» در یمن مورد توجه ایران هستند. از طرف دیگر منصور هادی (رئیس جمهور

عربستان امضا شد، روابط هر دو کشور بسمت بهبود یافتن در حرکت بود و عربستان نقش فعالی در تعیین اوضاع سیاسی یمن داشت. درگیریهایی اخیر بین عربستان و یمن از آغازین روزهای سال ۲۰۱۵م. / ۱۳۹۴ش. شروع شد که در آن شاهد حملات گسترده ائتلاف باصطلاح «عربی»، به سرکردگی عربستان سعودی و با حمایت ایالات متحده آمریکا به کشور یمن بوده‌ایم. در ظاهر توجیه این تجاوز نظامی به خاک یمن و تخریب زیرساختها و همچنین قتل عام مردم بیگناه یمن، به درخواست عبدربه منصور هادی، رئیس جمهور مستعفی یمن، برای مداخله نظامی عربستان سعودی بوده است؛ اما سؤالاتی در این ارتباط مطرح میشود که: «علت واقعی تجاوز نظامی یک کشور به خاک کشور دیگر چیست؟ از منظر حقوق بین‌الملل این تجاوز چگونه توجیه و مشروعیت آن ثابت میشود؟ و این تجاوز چه تبعاتی را بدنبال خواهد داشت؟».

**بررسی دلایل حمله نظامی عربستان سعودی به یمن**  
موردی که در مورد دلایل حمله «ائتلاف عربی» به یمن محتمل است، بدین شرح است:

#### • پروژه بحران‌سازی در منطقه

در مورد چراغ سبز آمریکا و غرب به عربستان، در حمله به یمن و ائتلاف علیه آن کشور، به چند دلیل اشاره میشود:  
**الف) منافع مشترک آمریکا و عربستان:** برای جلوگیری از نفوذ ایران در یمن و دسترسی ایران به آبهای دریای پارس و تمایل احتمالی آمریکا، برای فشار به ایران و تضعیف موضع این کشور در مذاکرات هسته‌یی از عوامل مهم استراتژیک مداخله نظامی عربستان در یمن است.

**ب) اظهار نظر مقام رسمی آمریکا:** «توافق هسته‌یی جادوی حل مشکل ایران و آمریکا نیست. رابطه ایران و آمریکا، مانند دوران شاه سابق نخواهد شد. برای آمریکا، دوستی با عربستان سعودی بسیار مهم است. واشنگتن به‌همین دلیل بسیاری از اقدامهای ناپسند ریاض را نادیده می‌گیرد». این سخنان مسئول سابق امور سیاسی و نظامی سفارت آمریکا در تهران است که برای تضعیف ایران از هر جنایت ضد بشری حمایت میکند (خبرگزاری فارس، ۹/۲/۱۳۹۴).

1. Condoleezza Rice.

قطننامه ۲۲۰۱، ۲۲۰۴ و همچنین ۲۲۱۶ را علیه یمن (از ۱۵ فوریه تا ماه آوریل سال ۲۰۱۵ م.) صادر کرد. در بررسی این قطعنامه‌ها، متوجه خواهیم شد که بیش از حد بر روی مشروعیت حقوقی ریاست جمهوری منصور هادی تکیه شده است (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۴/۲/۲۵).

طبق قطعنامه سازمان ملل، یمن زیر نظر ۱۰ کشور شورای همکاری خلیج فارس و آمریکا و انگلیس قرار گرفت. قراردادن یمن زیر نظر این ۱۰ کشور و زیر نظر فصل هفتم منشور سازمان ملل، اشتباه بزرگی از سوی جامعه بین‌المللی یا سازمان ملل بود. این امر در عمل بحران را پیچیده‌تر کرد و نشان داد که در حال حاضر، این کشورها یمن را مدیریت میکنند (رویوران، ۱۳۹۳/۶/۱۲).

#### • ایران‌هراسی و شیعه‌ستیزی

جریان «الحوثی» نام جنبشی شیعی در کشور یمن است که شکل‌گیری آن به دهه ۸۰ م. باز میگردد. بنیانگذار این گروه فردی بنام سید بدرالدین الحوثی بود که در سال ۲۰۰۴ م. بدست علی عبدالله صالح، دیکتاتور وقت یمن کشته شد.

سید بدرالدین الحوثی، فرزندان متعددی دارد که معروفترین آنها شهید سید حسین حوثی و عبدالملک (جانشین سید حسین) هستند. سید حسین حوثی و جمعی از جوانان «صعده»<sup>۳</sup> گروهی را بنام «شباب المؤمن» تشکیل دادند که منتقد وضعیت موجود حوزه‌های دینی یمن و علمای آن بودند. این گروه سعی کرد، با فعالیت فرهنگی، آگاهی‌بخشی و بیداری براساس مؤلفه‌های «شیعی» و نیز «ترویج مبانی شیعه»، بنقد وضعیت موجود بپردازد و از طریق ترویج افکار امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی ایران، زمینه‌های ایجاد مبارزه را با استکبار و آمریکا و اسرائیل ایجاد کند.

سیدحسین حوثی در بیشتر سخنرانیهای خود که در جمع جوانان ایراد کرده از امام‌خمینی و انقلاب اسلامی ایران نام میبرد. وی علاقه و گرایش شدیدی به جریانهای شیعی، مثل

۳. شهر صعده از اهمیت استراتژیک و مذهبی بالایی برای حوثیها برخوردار بوده است؛ تا آنجا که آن را پایتخت شیعیان زیدیه مینامند.

مستغنی یمن) مورد حمایت چندین کشور حوزه خلیج فارس قرار دارد. از اینرو وی برای بازگشت بقدرت، خواستار مداخله نظامی عربی در یمن شده است (انتخاب، ۱۳۹۴/۱/۵)؛ اگرچه مقامات سعودی خود منکر چنین امری هستند. عادل‌الجبیر، سفیر عربستان در آمریکا، در مصاحبه با شبکه خبری «سی بی اس»<sup>۱</sup> این ادعا را که تحولات یمن، در واقع جنگ نیابتی عربستان با ایران است، رد کرد و اظهار داشت: «این جنگی برای محافظت از مردم یمن و دفاع از دولت مشروع آن در برابر گروهی است که متحد حزب‌الله لبنان است و توسط آن حمایت میشود؛ اما من اسم آن را جنگ نیابتی نمیگذارم» (الجبیر، ۱۳۹۴/۱/۱۰).

د) قطعنامه ۲۲۱۶ ضد یمنی شورای امنیت: در حالی که در یمن جنایت جنگی از سوی عربستان صورت گرفته و این کشور باید تأدیب شود، صدور «قطعنامه شورای امنیت علیه یمن» در تاریخ ۱۳۹۴/۱/۲۶، در ذیل فصل هفتم، در تعارض با منشور سازمان ملل و ناقض موازین بین‌المللی است. در این مورد موجی از پرسشها و تردیدها در مورد تصدیق و تأیید سازمان ملل و کشورهای عضو دائم شورای امنیت از اعمال و جنایات عربستان در یمن، نزد افکار عمومی جهان مطرح میشود. همچنین در قطعنامه اخیر از یمن و انصارالله خواسته شده که حسن همجواری را رعایت و از دستورات سعودیها تبعیت کنند.

با اینکه ماده ۳۳ بند یک شورای امنیت، تأکید بر رفع اختلافات از طریق مذاکره؛ میانجیگری؛ سازش و رسیدگی قضایی دارد؛ اما باید از شورای امنیت پرسید، «چرا این نهاد بین‌المللی مستقیماً به فصل هفتم ورود پیدا کرده است؟ درحالی که فصل ششم منشور، راهکارهای خوبی را برای رفع مشکل نشان میدهد»<sup>۲</sup>.

شورای امنیت سازمان ملل، در مدت زمان کوتاهی، سه

1. CBS.

۲. در جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران نیز می‌بینیم که ۱۰ قطعنامه علیه ایران صادر شد. این در حالی بود که دولت عراق (متجاوز) هیچگاه محکوم نشد؛ اگرچه در نهایت قطعنامه ۵۹۸ توانست بخشی از حقوق ایران را به رسمیت بشناسد.



کشور برگزیده شد. او بعنوان نامزد توافقی این انتخابات، قرار بود مرحله انتقالی قدرت را اداره کند. انتخاب او بر پایه توافق سیاسی برای انتقال مسالمت آمیز قدرت در یمن، پس از ماهها تظاهرات اعتراض آمیز صورت گرفت.

سیاستهای داخلی و خارجی منصور هادی قرابت زیادی با اهداف آل سعود داشت. از اینرو جنبش «انصارالله»، بعنوان «اپوزیسیون»<sup>۱</sup> قانونی (این روزها رهبری آن را عبدالملک حوثی برادر کوچک سید حسین بعهدہ دارد)، با فراخوان گروههای مردمی بار دیگر اعتراض خود را از این جهت گیری اعلام کردند (پایگاه خبری شیرازه، ۱۳۹۴/۱/۹).

شایان ذکر است، وقتی فرایند اعتراض به حکومت منصور هادی شروع شد، زیدیها، بعنوان اپوزیسیون قانونی، فعالیت میکردند؛ زیرا در آن زمان بین حکومت<sup>۲</sup>، سازمان ملل<sup>۳</sup> و ۱۱ حزب و جریان غیردولتی مذاکراتی صورت گرفت. منصور هادی و دولت او در ۲۱ ژانویه سال ۲۰۱۵م. استعفاي خود را اعلام کردند؛ اما با حمایت برخی کشورهای عربی منطقه، بخصوص عربستان در ۲۱ فوریه سال ۲۰۱۵م. استعفاي خود را پس گرفت و عدن را پایتخت موقت اعلام کرد (سادات اصفاء، ۱۳۹۴: ۳). از طرفی چون گفتگوهای ملی، بنفع آمریکا و سعودیها نبود، منصور هادی استعفا داد و انقلاب مردمی با شرایط تجاوز ائتلاف عربی به یمن صورت گرفت (کاظمی قمی، ۱۳۹۴/۲/۲۳).

در ۲۶ مارس سال ۲۰۱۵م. ائتلافی از کشورهای منطقه و به رهبری عربستان سعودی، حملات هوایی را علیه حوثیها و در حمایت از دولت منصور هادی، با نام «طوفان قاطعیت» آغاز کردند. سعودیها در مذاکرات خود برای تشکیل ائتلاف علیه یمن، سعی کردند، کشورها را از ایجاد امپراتوری ایرانی-شیعی بترسانند.

بدون شک جمهوری اسلامی ایران، بعنوان رهبر جبهه

«حزب الله لبنان» و شخص سیدحسن نصرالله داشت. به همین دلیل پرچم حزب الله، در سراسر منطقه «صعده» برافراشته شد. دولت یمن که تاب و تحمل وجود این فرهنگ و گرایش را در کشور نداشت، سید حسین حوثی و همفکرانش را به «امامی مذهب» و «جاسوسان ایران» متهم کرد؛ حتی وی را به ادعای امامت و پیامبری و اینکه او قصد دارد، نظام امامت را (که در عرف فعلی یمن، نامطلوب است) به یمن بازگرداند، متهم کرد. بنابراین در سکوت مجامع بین المللی و اسلامی، حمله وسیعی را بر علیه سیدحسن حوثی آغاز و مراکز تجمع آنها را نیز بمباران کرد. سیدحسین حوثی به کوهها پناه برد و با استفاده از ذخایر غذایی و تسلیحاتی که از قبل فراهم شده بود، به مقابله با حکومت برخاست و سرانجام در یکی از حملات بشهادت رسید.

در سال ۲۰۱۱م. مردم یمن بر علیه حکومت علی عبدالله صالح که در عمل به «رئیس جمهور مادام العمر» این کشور تبدیل شده بود، اعتراض کردند که منجر به برکناری او از قدرت شد و انقلاب یمن را رقم زد (پایگاه خبری شیرازه، ۱۳۹۴/۱/۹). یکی از مهمترین خواستهها و انتظارات جنبش انصارالله از دولت یمن، بازگرداندن قیمتها به حالت قبل بود. چون دولت سابق، سوخت و مجموعه فرآوردههای نفتی را گران کرده بود. آنها معتقد بودند مردم یمن تحمل این افزایش قیمت را ندارند. دومین خواسته آنها استعفاي دولت بود. حوثیها دولت را مالامال از فساد دانسته و بر این نظر بودند که دولت باید کنار رود و دولتی صالح و دلسوز جایگزین شود. گذشته از این، در حوزه فدرالیسم، یکی از نتایج گفتگوهای ملی، تقسیم یمن به شش منطقه فدرالی بود. بدین ترتیب یمن بگونه‌یی تقسیم میشد که مناطق زیدی در چارچوب مناطق سنی قرار گرفته و مناطق بندری شمال و بخشی از مناطق شیعیان زیدی به مناطق سنی ملحق میشد. مسائلی از این قبیل، حساسیتهای زیادی ایجاد کرد. حوثیها فدرالیسم را قبول دارند؛ اما تقسیمات دولتی این چینی را نمیپذیرند (رویوران، ۱۳۹۳/۶/۱۲).

با وجود این در فوریه سال ۲۰۱۲م. عبدربه منصور هادی، تنها نامزد ریاست جمهوری یمن، بعنوان رئیس جمهور این

۱. Opposition؛ بمعنی مخالفان دولتی.

2. Government.

3. UN.

از این شرایط، به تقویت فزاینده جایگاه تهران در حوزه غرب آسیا و شمال آفریقا دست یافت. این مسئله همان چیزی است که عربستان و دیگر کشورهای عرب منطقه که دارای رژیمهای استبدادی و ساختاری عقب‌مانده، بلحاظ سیاسی و اجتماعی هستند، از آن بشدت واهمه دارند؛ عبارت دیگر در صورت پیروزی کامل و تسلط انصارالله بر یمن، ضلع چهارم جبهه مقاومت در منطقه شکل میگیرد. این نکته، بمعنی توسعه عمیق استراتژیک ایران در منطقه و محاصره عربستان، توسط شیعیان است. واکنش شدید عربستان نسبت به این مسئله و حمله به مردم یمن، هرچند امری با سابقه در برخورد با یمنیها بوده است؛ اما باتوجه به شرایط حساسی که کشورهای همسایه دچار آن هستند، این امر موجب مخدوش شدن بیش از پیش چهره این کشور و موج انزجار مردمی، نه تنها در کشورهای مسلمان؛ بلکه در کل جهان شده است.

در مجموع، عربستان به این موضوع دامن میزند که ایران در ناامنی یمن دست دارد. درحالی که ایران هراسی در منطقه با محوریت عربستان، دروغی بیش نیست. دست کم از نود سال گذشته تاکنون، عربستان سعودی به دفعات در جنگ؛ کودتا؛ تجزیه یمن؛ ناامنی و اختلافات قبیله‌یی در این کشور، بطور مستقیم نقش داشته است. بنابراین، مطرح کردن جنگ و درگیریها در یمن، بعنوان یک جنگ فرقه‌یی، اغراق‌آمیز و بزرگ‌نمایی است و انگیزه‌های سرزمینی و جغرافیایی، دلیل اصلی این جنگ‌افروزی از طرف عربستان است (افکارنیوز، ۱۳۹۴/۲/۶).

#### موقعیت ژئوپلیتیک یمن

یمن موقعیت جغرافیایی بسیار چشمگیر و منحصربفردی دارد که میتوان آنرا از نظر ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک مهم دانست. با نگاهی به نقشه این کشور، میتوان به سادگی نسبت آبراه «باب‌المنندب»؛ «خلیج فارس»؛ «دریای سرخ»؛ «اقیانوس هند» و نیز «شبه جزیره عربستان»؛ «غرب آسیا»؛ «شمال آفریقا» و «شاخ آفریقا» را فهمید. همچنین، توجه به تسلط یمن بر خلیج عدن و آبراه باب‌المنندب که نقطه اتصال اقیانوس هند به دریای سرخ است، بیانگر اهمیت فوق‌العاده این کشور در جغرافیای سیاسی و اقتصادی منطقه است. باب‌المنندب،

مقاومت در منطقه و حامی نهضت‌های رهایی‌بخش، در سراسر جهان مطرح بوده است؛ اما این مسئله هیچگاه، بمعنی تمایل ایران به مداخله در امور داخلی کشورهای دچار بحران نبوده است. شیعیان یمن، بخصوص حوثیها بلحاظ گرایشهای سیاسی و اعتقادی، به ایران نزدیکی زیادی دارند و همین مسئله موجب شده که مردم یمن از ایران، بعنوان رهبر جهان تشیع، برای تشکیل یک حکومت دینی اصیل الگو بگیرند و در این راستا از حمایت‌های معنوی جمهوری اسلامی ایران نیز بهره‌مند شوند.

علاوه‌برین یکی از آرمانهای اساسی انقلاب اسلامی، تلاش در جهت صدور و گسترش این انقلاب بوده است. این مسئله میتواند فرصتی برای تحقق منافع ملی ایران لحاظ شود. در دهه اخیر، تحولات رخ داده در منطقه، هر چند با هدف منزوی‌سازی ایران و قرارداد آن در تنگنای حضور ناتو و ایالات متحده و اخیراً هم تروریست‌های تکفیری بوده است؛ ولی برخلاف انتظار گردانندگان اصلی این تحولات، چیدمان قدرت در منطقه، بنفع ایران رقم خورده است. حضور ایران در عراق؛ سوریه؛ لبنان و هم‌اکنون یمن، به معنای بُرد ایران در کشاکش بحران‌های پیش‌آمده است. به باور عربستان که ایران را جدیدترین رقیب خود در منطقه میداند، نفوذ و توان اثرگذاری ایران در منطقه و مسائل مهم آن بسیار افزایش یافته است و بنابراین هژمونی<sup>۱</sup> مذهبی و صعود شیعیان به رأس هرم قدرت در منطقه، غیرقابل قبول خواهد بود (سادات اصفاء، ۱۳۹۴/۱/۸). عربستان با قدرت‌گیری انصارالله در یمن، بشدت احساس خطر کرده است و با توسل به قوای نظامی و تجاوز به خاک این کشور، سعی بر این دارد که حق مسلم ملت یمن را در تعیین سرنوشت حکومت و کشورشان از آنها سلب و با زورگویی و قلداری، در راه مقابله با نفوذ روزافزون جمهوری اسلامی ایران در منطقه اقدام کند.

قدرت‌یابی انصارالله در یمن و شکل‌گیری یک حکومت اسلامی و مردمی در آن، در جهت منافع منطقه‌یی جمهوری اسلامی ایران ارزیابی میشود و میتوان با بهره‌برداری صحیح

۱. Hegemony؛ از واژه «هژمون» یونانی، بمعنای تفوق و برتری.

عربستان سعودی از سویی با خلیج فارس و از سوی دیگر با دریای سرخ مرتبط است؛ اما استفاده از این آبراهها، مستلزم عبور از تنگه هرمز و باب‌المندب است که در اختیار و تحت تسلط دو کشور ایران و یمن است. با عنایت به این واقعیت که عمده صادرات نفت این کشور از همین دو مسیر امکان‌پذیر و عملیاتی میشود، مقامات در ریاض همواره از موقعیت آسیب‌پذیر خود در شرایط بحرانی نگران بوده‌اند. برای رفع این تنگنای ژئوپلیتیک، عربستان که از مقابله با ایران در تنگه هرمز ناتوان است، به ناچار چشم به جنوب (یمن) دوخته است.

در راهبردی کلان که دولتمردان عربستان، ضمیمه یمن را به کشور خود در کوتاه مدت ممکن میدانند، آرزوی خود را فقط از طریق یک دولت دست‌نشانده ضعیف، در یمن و یک کشور ناکام عملی می‌بینند. به همین منظور از گذشته‌های دور سعودیها سیاست عدم امنیت و عدم ثبات در یمن را در استراتژی منطقه‌یی خود گنجانده‌اند. وجود یک یمن قوی و با ثبات، هیچگاه مطلوب سعودیها نبوده و در تاریخ معاصر، بخوبی این موضوع قابل مشاهده است. در کنار این سیاست، وابستگی اقتصادی یمن به سعودیها و پرداخت مستمری به شخصیت‌های سیاسی، اجتماعی و قبیله‌یی این کشور، موجب شده تا عربستان سعودی به بازیگر مهمی در صحنه سیاسی و اجتماعی یمن تبدیل شود. به همین دلیل، رهبران عربستان از دیرباز طرفدار سیاست «محدودیت و حفظ» در مورد یمن بوده‌اند که در آن از هر رژیمی که در صنعا بر سر قدرت است، حمایت لازم بعمل می‌آید؛ اما در عین حال، سطح مشخصی از ناکارآمدی در کشور را نیز لازم و ضروری میدانند. همانگونه که قدرت گرفتن رژیمی دموکرات‌تر در «میانمار»، موجب تضعیف جایگاه برجسته چین در این منطقه میشود (جمله معروف «یمن را ضعیف نگه دارید» که گفته میشود شاه عبدالعزیز پیش از مرگش گفته است)، یک یمن قدرتمند هم میتواند، برای امنیت داخلی عربستان و دسترسی آن به آبهای آزاد نگران‌کننده باشد. به هر حال، عربستان سعودی که نسبت به یمن ادعای سرزمینی دارد و یمن را حیاط خلوت خود میداند، نمیتواند نسبت به قدرت گرفتن یک نیروی «شیعی زیدی» در مرزهای جنوبی خود بی‌تفاوت باشد.

آبراهی برای عبور کشتیهایی است که از طریق کانال سوئز به اروپا رفت و آمد میکنند. هم‌مرزی با عربستان در مرزهای شمالی (کشوری که با وجود منابع غنی نفتی و بواسطه حرمین شریفین در آن سرزمین، تأثیرگذاری جدی بر دنیای اسلام دارد)، در کنار همسایگی دریایی با سومالی و معضل دزدان دریایی آن، مقوله‌یی نیست که به سادگی بتوان از کنار آن عبور کرد (زارعی، ۱۳۸۸: ۲). بدین ترتیب، یکی از مهمترین عناصری که تحولات یک کشور را تبیین میکند (فراتر از ایدئولوژی، فرقه‌گرایی یا سیاست داخلی)، موقعیت آن کشور روی نقشه و واقعیت‌های کلیدی تاریخ، فرهنگ، موقعیت و منابع طبیعی آن است. بنابراین، چون سرزمین عربستان، توسط کوهها و رودخانه‌ها حفاظت نمیشود، «نئوامپریالیسم»<sup>۱</sup> ملک سلمان در عربستان بازگوکننده عدم امنیت جغرافیایی عمیق کشور و است و این موضوع تازه‌یی نیست و به سالها و دهه‌های قبل باز میگردد. از اینرو، مقامات سعودی همواره طی این سالها، برای جبران این موضوع، تسلط سرزمینی بر یمن را از ذهن خود بیرون نکرده و این کشور را «خارج نزدیک» خود قلمداد میکنند؛ یعنی همانگونه که شبه جزیره «کریمه» این نقش را برای روسیه ایفا میکند، پادشاه و شاهزاده‌های سعودی نیز چنین تفکری را در مورد یمن دارند.

در راستای این راهبرد، عربستان سعودی با این بهانه که شیعیان و طرفداران آنها در یمن (انصارالله و شیعیان زیدی حوثی) در حال پیشروی بسمت منافع اهل تسنن بوده و توازن منطقه را برهم زده‌اند، موفق شده با چنین پوشش مذهبی و فرقه‌گرایانه‌یی، ۱۰ کشور را در ائتلافی عربی و با عملیاتی موسوم به «طوفان قاطعیت»، علیه یمن و بمباران مواضع آن، با خود همراه کند؛ اما این ظاهر ماجراست و در نهان، عربستان مایل است از رنج یک «معمای ژئوپلیتیک» بنام «یمن» خلاص شود. از زمان ابن سعود تا ملک سلمان، حل این معما و الحاق این سرزمین به عربستان، آرزوی سعودیها بوده است. از اینرو، طی دو قرن گذشته، عربستان تلاش کرده که بر یمن، بویژه تنگه باب‌المندب مسلط شود.

۱. Neoimperialism؛ بمعنی امپریالیسم با رویکرد جدید.

حاصل از بحران خلیج فارس در دهه ۹۰ م.، دولت یمن را مجبور کرد که در امور اقتصادی دست به اصلاحات بزند. کاستن از یارانه مواد غذایی، منجر به وقوع ناآرامیهای اجتماعی در این کشور شد (کریملو، ۱۳۷۴: ۶۷).

در هر حال عربستان در ششم فروردین ۱۳۹۴ با اعلام هدف نابودی جنبش انصارالله و بازگرداندن حکومت منصور هادی در یمن، حملات خود را به یمن آغاز کرده است که در اینجا به بررسی موارد نقض حقوق بین الملل، توسط عربستان میپردازیم:

### پیامدهای حقوقی تجاوز عربستان سعودی به یمن

#### الف) مابینت با منشور ملل متحد

در منشور سازمان ملل متحد از همه کشورهای عضو خواسته شده است تا در روابط بین الملل خود از تهدید به زور یا استفاده از آن و نیز استفاده از روشی که با مقاصد ملل متحد مابینت داشته باشد، علیه تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی هر کشوری، خودداری کنند. روشن است که اقدام عربستان نقض آشکار منشور ملل متحد است و بهانه‌ی که عربستان برای حمله به یمن اعلام کرده این است که وقایع یمن، موجب بخطر افتادن موقعیت کشورهای «شورای همکاری خلیج فارس» و از جمله عربستان سعودی است؛ در حالی که عربستان در مقام تشخیص این امر قرار ندارد (ابراهیمی، ۱۳۹۴/۱/۱۶).

#### ب) نقض حق تعیین سرنوشت ملت یمن

دولت عربستان با انتخاب گزینه نظامی و سلب اختیار از مردم یمن در تعیین سرنوشت خود و همچنین عدم موافقت با برگزاری انتخابات آزاد و اقدام علیه کرامت ذاتی شهروندان یمنی، به نقض روح حاکم بر اولین میثاق بین المللی حقوق بشری پرداخته است (فرهی، ۱۳۹۴/۲/۷).

در حقوق بشر، اصلی با عنوان «حق تعیین سرنوشت» وجود دارد که دارای دو وجه «رفع استعمار» و «استبداد» است، استعمار ناظر بر بعد خارجی و استبداد، ناظر بر بعد داخلی است. بر طبق این حق هر ملتی حق دارد، سرنوشت خود را در اختیار بگیرد و سلطه هیچ بیگانه‌ی را نپذیرد. این مسئله

هر چند عربستان هم‌اکنون به بهانه نفوذ مبارزان حوثی در سراسر یمن و بازگرداندن منصور هادی بقدرت، مردم بی دفاع این کشور فقیر را قتل عام میکند و هدف خود را عقب‌راندن حوثیها از مناطق مختلف یمن اعلام کرده است؛ اما بر همگان روشن است که این پادشاهی اهدافی را فراتر از نیت اعلامی خود دنبال میکند. برای کشوری، مانند عربستان که ادعای رهبری اعراب را داشته و اقتصادی متکی به درآمدهای نفتی دارد، هیچ چیزی وحشتناکتر از آن نیست که یکبار دیگر تجربه عراق تکرار شده و دولتی در همسایگی آن روی کار آید که اکثریت آنها را شیعیانی تشکیل میدهد که قادر باشند، این کشور را در تنگنای ژئوپلیتیک و استراتژیک قرار دهند. از سوی دیگر، وجود دولتهای شیعی در عراق، بحرین و یمن در حوزه خلیج فارس، بمثابة هژمونی مذهب و افزایش قدرت ایران در منطقه است و این امر، بمعنای پایان نقش عربستان بعنوان برادر بزرگتر برای حکام فاسد منطقه و همچنین مرگ ژئوپلیتیک انرژی برای کشورهای غربی است؛ البته این تحلیل به تنهایی علت نگرانی سعودیها نیست. در واقع، در صورتی بر دامنه نگرانی عربستان افزوده میشود که شیعیان یمن تبدیل به نیرویی قدرتمند و باثبات در این کشور شده و حکومت مرکزی مقتدری را در این کشور تشکیل دهند. این حکومت میتواند از سویی دسترسی جغرافیایی عربستان به تنگه باب المندب و آبهای آزاد را با مشکل مواجه کند و از سوی دیگر بازپس‌گیری سرزمینهای منضم‌شده به عربستان، حتمی بوده و این کشور با دشواری زیادی در همسایگی خود مواجه خواهد شد (افکار نیوز، ۱۳۹۴/۲/۶). همچنین یمن در طول هفت دهه گذشته، به حیاط خلوت عربستان تبدیل شده است و سه استان حاصلخیز یمن، بنامهای «عصیر»، «جیزان» و «نجران» در طول هفتادسال، در تصرف سعودیها بوده است. با توجه به شعارهای «جنبش انصارالله» مبنی بر استقرار عدالت اجتماعی و خارج کردن کشور از وابستگی سیاسی، علت واهمه عربستان از تحولات یمن، کاملاً طبیعی است. مردم یمن بسمت بازیافت هویت سیاسی و فرهنگی خود در حال حرکتند و این موضوعی است که عربستان بشدت با آن مخالفت میکند (میرابیان و رویوران، ۱۳۹۴/۲/۲۲).

علاوه بر مسائل سیاسی و فرهنگی، مشکلات اقتصادی



خود کشورها؛ حتی اگر تصور شود، شورای امنیت نیز این مسئله را تأیید کرده، این حق نباید موجب حمله عربستان به مناطق غیرنظامی یمن شود. این درحالی است که عربستان در تجاوزات مختلف خود به یمن باعث کشته شدن زنان، کودکان و غیرنظامیان در این کشور شده است. بنابراین مسئله حقوق بشر و به مخاطره افتادن آن در یمن قابل پیگیری است (فغفوری، ۱۳۹۴/۱/۱۶).

در این میان، رسانه‌های همسو با عربستان نیز مدام بهانه‌های سعودیها را تکرار میکنند که شیعیان حوثی، دولت قانونی یمن را سرکوب کرده‌اند و برای امنیت عربستان خطر ایجاد شده است؛ اما نمیگویند که رئیس‌جمهور یمن (عبدربه منصور هادی) پیش از فرار، استعفا کرده بود و دولتی باقی نمانده بود که حوثیها آن را سرنگون کنند. نکته دیگر، چگونه عربستان بخود اجازه داده است که در امور داخلی همسایه خود، این چنین دخالت کند. تعیین سرنوشت هر ملتی از

در قانون اساسی همه کشورهای وجود دارد و آن را تمامی اعضا نیز پذیرفته‌اند.

تجاوز نظامی عربستان به کشور یمن ناقض صریح حق تعیین سرنوشت مردم یمن است. این مسئله دو نتیجه بدنبال دارد: اول، حق دفاع مشروع را برای ملت یمن و سایر کشورها در حمایت از یمن فراهم میکند؛ دوم، مسئولیت بین‌المللی عربستان را در قبال حمله به یمن، به همراه دارد. بنابراین حمله عربستان به یمن و حمایت کشورهای اروپایی و آمریکایی از عربستان چندین اصل حقوق بین‌الملل را نقض میکند، یکی از این موارد نقض حاکمیت ملی دولتهاست که در این زمینه حاکمیت ملی یمن مورد نقض قرار گرفته است.

عربستان در توجیه حمله به یمن از مسئله به مخاطره افتادن امنیت ملی خود نام میبرد؛ درحالی که مرجع تشخیص چنین مسئله‌ی شورای امنیت سازمان ملل متحد است، نه



نقشه تجاوز عربستان به یمن؛ مأخذ: (www.mashreghnews.ir).

منشور سازمان ملل متحد را نمیتوان از طریق پیمانهای منطقه‌یی نقض کرد. علاوه بر این اجرای ممنوعیت تهدید یا استفاده از نیروی نظامی برای دولت‌ها، به تنهایی و هم برای اعضای سازمانهای بین‌المللی، مانند «ناتو»<sup>۲</sup> و همچنین برای خود سازمانهای مزبور حتمی است.

طبق ماده ۵۲ کنوانسیون وین، «معاهده‌هایی که با تهدید یا استفاده از زور در نقض اصول حقوق بین‌الملل مندرج در منشور سازمان ملل متحد انعقاد یافته است، باطل است». در میان این اصول مقرر، مندرج در بند چهار، ماده دو، نمونه بارزی محسوب میشود. از آنجا که مفهوم زور در بند چهار ماده دو، چندان روشن نبود، مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۴ م. قطعنامه شماره ۳۳۱۴ را، تحت عنوان «قطعنامه تعریف تجاوز» به اتفاق آرا (اجماع) تصویب کرد.

مواد یک تا سه از «قطعنامه تجاوز»، بسیار مهم و حائز اهمیت است. بر اساس ماده یک قطعنامه، تجاوز عبارت است از: «استفاده از نیروی مسلح، توسط یک دولت علیه حاکمیت، تمامیت ارضی یا استقلال سیاسی دولتی دیگر یا کاربرد آن از دیگر راههای مغایر با منشور سازمان ملل متحد».

توضیح: در این ماده واژه دولت، صرف نظر از مسئله شناسایی یا اینکه دولتی عضو سازمان ملل متحد است یا نه، بکار رفته و بطور انتزاعی مفهوم گروه دولت‌ها را در بردارد.

طبق ماده دو قطعنامه، پیش‌دستی یک دولت در کاربرد نیروی مسلح به بهانه حمله احتمالی یا بعنوان حمله پیش‌گیرانه، مغایر با منشور سازمان ملل متحد بوده و نشانه اولیه‌یی از یک اقدام تجاوز کارانه بشمار می‌آید.

طبق ماده سه قطعنامه، هر یک از این اقدامات، بدون توجه به اعلام جنگ، تجاوز محسوب میشود. اعلام جنگ، وصف غیرقانونی بودن آن را زایل نمیکند، چون جنگ بخودی خود یک عمل غیرقانونی است:

اصول بنیادین حقوق بشر است و این دولت متجاوز میخواهد، این حق را از مردم یمن بگیرد و برای آنها دولت تعیین یا دولتی را جایگزین دولت دیگر کند.

### ج) اطلاق مفهوم متجاوز

تجاوز نظامی عربستان سعودی به یمن، بمعنای واقعی کلمه جنایت و مغایر با قوانین بین‌المللی است. سؤال اینجاست که چه توصیفی میتوان برای تجاوز دولت عربستان سعودی علیه حاکمیت دولت یمن بکاربرد؟

بندهای یک تا سه ماده پنج قطعنامه «تعریف تجاوز» مقرر میکنند که: «هیچ ملاحظه‌یی با ماهیت سیاسی، اقتصادی نمیتواند توجیه کننده تجاوز باشد. جنگ تجاوز کارانه، جنایتی علیه صلح بین‌المللی است و مسئولیت بین‌المللی را برای دولت متجاوز در پی دارد».

طبق دکترین مسئولیت دولتها، تکلیف کشورها به احترام و حمایت از حقوق همه افراد بشر به کلیه کشورها مربوط میشود؛ عبارت دیگر، این امر اثر جهانی دارد و جهان شمول است و بر طبق حقوق بین‌الملل اقدامات متقابل نباید در برگیرنده تهدید یا استفاده از نیروی نظامی باشد.

در حقوق بین‌الملل معاصر، بنحوی که در کنوانسیون ۱۹۶۹ م. وین، در مورد حقوق معاهدات (مواد ۵۳ و ۶۴) تدوین شده است، ممنوعیت مندرج در بند چهار ماده دو منشور سازمان ملل متحد، قاعده آمره<sup>۱</sup> بشمار میرود. عبارت دیگر، جامعه بین‌المللی و دولتها، بطور کلی تشخیص داده و پذیرفته‌اند که این قاعده، تخلف‌ناپذیر است و فقط توسط یک قاعده بعدی حقوق بین‌الملل با همان ویژگی قاعده آمره، قابل اصلاح است. از اینرو قواعد آمره جهانی، همانند ممنوعیت مندرج در بند چهار ماده دو است.

۱. قواعد آمره، قواعد برتری هستند که در رأس همه قواعد قرار دارند. بنابراین رعایت آن بر همه لازم است؛ زیرا بیانگر منفعت مشترک برای جامعه جهانی است و همه اعضای بین‌المللی در این مورد، دارای منفعت هستند.

2. North Atlantic Treaty Organization (NATO).

۷. اعزام دسته‌ها یا گروههای منظم و مسلح، توسط یک دولت یا از جانب آن دولت، بمنظور انجام عملیات مسلحانه علیه دولت دیگر، با چنان شدتی که در زمره اقدامات فهرست شده مذکور قرار گیرد یا درگیر شدن قابل ملاحظه دولت مزبور در آن عملیات. بر اساس ماده چهار قطعنامه، اقدامات مزبور، شامل همه موارد نیست و شورای امنیت، میتواند اقدامات دیگری را احراز کند که طبق مفاد منشور سازمان ملل متحد، تجاوز محسوب میشوند. همچنین بندهای یک تا سه ماده پنج قطعنامه، مقرر میدارد که هیچ ملاحظه‌ی با ماهیت سیاسی، اقتصادی نمیتواند، توجیه کننده تجاوز باشد. جنگ تجاوز کارانه، جنایتی علیه صلح بین‌المللی است و مسئولیت بین‌المللی را برای دولت متجاوز در پی دارد، افزون‌برین هیچگونه تصرف ارضی یا امتیاز ویژه ناشی از تجاوز، قانونی شناخته نخواهد شد (ابراهیمی، ۱۳۹۴/۱/۱۶).

#### د) کمک سایر کشورها به قربانی تجاوز

بر اساس ماده هفت قطعنامه مذکور، به حق ملتها، بویژه ملت‌های تحت سلطه رژیم‌های استعماری و نژادپرست یا دیگر اشکال تسلط بیگانه (که به زور از حق تعیین سرنوشت، آزادی و استقلال ناشی از منشور سازمان ملل متحد محروم شده‌اند)، لطمه‌ی وارد نمیشود. علاوه‌برین به حقوق ملت‌ها، در راه مبارزه برای رسیدن به آن اهداف و درخواست و دریافت پشتیبانی، طبق اصول منشور سازمان ملل متحد نیز ضرری نمیرسد. این ماده همچنین، کمک به ملت‌های در حال مبارزه با استعمار یا نژادپرستی یا تسلط بیگانه را تجاوز محسوب نمیکند؛ حتی اگر در ابتدا همراه با اعمال نظامی باشد (همانجا).

برغم همه این موارد، بدلیل محدودیتهای اعمال شده توسط عربستان در کشور یمن، امکان حمایت سایر کشورها از بین رفته است. اکنون بمبارانهای عربستان، موجب بروز فاجعه انسانی در کشور یمن شده است؛ کمبود خوراک، سوخت و عدم امکانات ابتدایی بهداشتی مشکلاتی را در آنجا ایجاد کرده است. طبق اعلام «یونیسف»<sup>۱</sup>، صدها هزار کودک یمنی، در معرض خطر قرار دارند. عربستان نه تنها جلوی

۱. تهاجم یا حمله نیروهای مسلح یک دولت به سرزمین دولت دیگر یا هرگونه اشغال نظامی (هرچند موقت)، ناشی از چنان تهاجم یا حمله یا هرگونه ضمیمه‌سازی سرزمین یک دولت یا قسمتی از آن به زور.

پر واضح است که ضمیمه‌سازی یا اشغال سرزمینی که ناشی از دفاع مشروع یا اقدامات دفاع جمعی باشد، خارج از شمول این بند است.

۲. بمباران سرزمین یک دولت، توسط نیروی مسلح دولت دیگر یا کاربرد هر نوع سلاح، توسط یک دولت علیه سرزمین دولت دیگر.

۳. محاصره بنادر یا سواحل یک دولت توسط نیروهای مسلح دولت دیگر.

توضیح: محاصره نیز عملیات نظامی محسوب شده و با تحریم متفاوت است. کیفیت این محاصره باید به گونه‌ی باشد که یک کشور در مضیقه قرار گرفته و دچار تبعات ناشی از تهاجم شود؛ حتی محاصره یک بندر هم اگر آثار و تبعات شدیدی داشته باشد، مشمول این تعریف خواهد شد.

۴. حمله نیروهای مسلح یک دولت به نیروهای زمینی، دریایی و هوایی دولت دیگر.

۵. استفاده یک دولت از نیروهای مسلح، مغایر با شرایط مورد توافق با دولت دیگر که در آن سرزمین مستقر شده‌اند یا ادامه حضور آن نیروها در آن سرزمین پس از پایان مدت توافق.

۶. اجازه یک دولت برای استفاده از نیروهای نظامی یا سرزمین خود که آن را در اختیار دولت دیگر قرار داده است، بمنظور انجام اقدامی تجاوز کارانه علیه دولت ثالث.

توضیح: معاونت در جنگ تجاوز کارانه هم تجاوز محسوب میشود، بدون آنکه مستقیماً در منافع جنگ مشارکت داشته باشد.

1. UNICEF.

غیرانسانی بوده که فریاد اعتراض بسیاری از مجامع حقوق بشری را هم درآورده است؛ چنانچه کنث راث<sup>۲</sup> مدیر اجرایی «سازمان دیده‌بان حقوق بشر»<sup>۳</sup> در این مورد گفته است، جنگنده‌های عربستان از بمبهای خوشه‌یی استفاده کرده‌اند که در هیچ جا، بویژه در نزدیکی مناطق مسکونی نباید استفاده شوند و عربستان هیچ دلیلی برای استفاده از سلاحهای نامتعارف در یمن ندارد. در سطح جهانی قراردادی برای منع استفاده از بمبهای خوشه‌یی وجود دارد که عربستان و امارات متحده عربی بدان نپیوسته‌اند و نکته مهم این است که آمریکا این بمبها را تولید کرده و به عربستان و امارات فروخته است که هم تولید و هم فروش چنین سلاحهایی خلاف حقوق بشر بشمار می آید. لازم به یادآوری است، جنایت علیه بشریت و جنایت جنگی از مواردی هستند که در اساسنامه<sup>۴</sup> بعنوان جرایم بین‌المللی شناخته شده‌اند. پاسخ این سؤال که: «آیا دیوان بین‌المللی کیفری به جنایتهای عربستان در یمن هم رسیدگی خواهد کرد یا خیر؟»، بر عهده زمان است (همانجا).

و) قطعنامه ۲۲۱۶ شورای امنیت (مصوب ۱۴ آوریل سال ۲۰۱۵ م.) و ابعاد سیاسی آن  
بدنبال تشدید حملات عربستان به یمن، برخلاف انتظار افکار عمومی جهان، سازمان ملل بضرر یمنیها قطعنامه‌یی صادر کرد؛ ملتی که با انقلاب خود مشروعیت دیکتاتوری را زیر سؤال بردند و خواهان کسب هویت ملی و سیاسی واقعی خود بودند.

این قطعنامه‌یی است که از زمان آغاز حملات هوایی ائتلاف به رهبری عربستان به حوثیها، در مورد یمن، در شورای امنیت به رأی گذاشته شد. قطعنامه، توسط اردن، رئیس دوره‌یی شورای امنیت سازمان ملل، تهیه شد. در این قطعنامه از حوثیها خواسته شده است، نیروهای خود را از صنعا، پایتخت یمن و از تمام مناطق دیگری که تصرف کرده‌اند، بیرون برده و به «کارزار خشونت» پایان دهند.

کشتیهای کمک‌رسانی کشورهایی، مانند ایران را گرفته است؛ بلکه در حمله‌های خود، کار را بجایی رسانده که به نهادهای امدادرسانی بین‌المللی از جمله به انبارهای «آکسفام»<sup>۱</sup> هم حمله میکند (فرهی، ۱۳۹۴/۲/۷).

#### ه) نقض حقوق مخاصمات مسلحانه

مورد دیگر قابل پیگیری این است که عربستان و همراهانش همه قواعد حقوق بشری را زیرپا گذاشته و فاجعه انسانی را پی‌ریزی کرده‌اند. از جمله این قواعد، حقوق جنگ یا حقوق مخاصمات مسلحانه است (که شامل چهار قرارداد، از جمله قرارداد درباره حمایت از افراد غیرنظامی در زمان جنگ است). در حال حقوق بشردوستانه به مسئولیت و حقوق طرفهای درگیر در جنگ و همچنین کشورهای بیطرف میپردازد. این حقوق تلاش دارد از خشونت بی‌مهار در جنگها جلوگیری کند و روشها و سلاحهای مورد استفاده در جنگها را محدود کند و از قربانیان تا حد امکان پشتیبانی کند. این معاهده‌ها تاکنون به تصویب همه کشورهای جهان رسیده است.

مواردی که در قوانین و مقرات بین‌المللی، تجاوز به خاک کشور دیگر را ممنوع میدانند، متعددند. همچنین درباره شیوه‌ها و سلاحهای بکارگرفته شده، ممنوعیتهای زیادی وجود دارد. در حالی که اقدام عربستان در حمله به یمن، بویژه حمله‌های هوایی به مناطق غیرنظامی، نقض آشکار این قواعد بین‌المللی است، در اصل تشکیل ائتلاف، بشکل سلیقه‌یی و بهانه‌های واهی با پیمان‌نامه‌ها و قواعد بین‌المللی و بشردوستانه مغایرت دارد.

همچنین عربستان با حمله نامشروع نظامی به یمن و بمباران مناطق مسکونی و غیرنظامیان، زنان و کودکان را که برابر مقررات حقوق بشردوستانه در هر شرایطی مصون از تعرض هستند، میکشند. کار عربستان آنقدر

۱. Oxfam. نام یکی از بزرگترین گروههای بین‌المللی امدادرسانی برای ریشه‌کن کردن فقر، گرسنگی و بی‌عدالتی، متشکل از ۱۵ سازمان و ۹۸ کشور است. مؤسسه آکسفام در سال ۱۹۴۲ م. در دانشگاه آکسفورد، در قالب یک کمیته امدادرسانی، برای مبارزه با قحطی، توسط فعالان اجتماعی و دانشگاهیان آکسفورد تأسیس شد در سال ۱۹۶۳ م. اولین شعبات خارج از کشور آکسفام، در کانادا تأسیس شد.

2. Kenneth Roth.

3. Human Rights Watch.

4. I.C.C. (International Criminal Court).



میدانند. پارلمان پاکستان نیز با صدور قطعنامه‌یی، بر ضرورت آتش‌بس در یمن و حل صلح‌آمیز بحران این کشور تأکید کرده و نخست‌وزیر پاکستان هم از این قطعنامه پارلمان، دفاع کرده است. با وجود این، عربستان همچنان پاکستان را تحت فشار قرار داده و خواستار مشارکت پاکستان در ائتلاف عربی حمله به یمن است (استقبال پاکستان از قطعنامه شورای امنیت علیه یمن، ۱۳۹۴/۱/۲۱).

در قطعنامه شماره ۲۲۱۶، مصوب ۱۴ آوریل سال ۲۰۱۵ م. آمده است:

- شورای امنیت حمایت خود را از تلاشهای «شورای همکاری خلیج فارس» در کمک به دوره گذار سیاسی در یمن، بار دیگر تأکید و تعامل شورا را در این موضوع ستایش میکند.

- بر مشروعیت عبدربه منصورهادی، رئیس جمهور یمن، تأکید مجدد و درخواست خود را از همه طرفها و کشورهای عضو سازمان ملل، برای ممانعت از اتخاذ هرگونه اقدامی که سبب تضعیف وحدت؛ حاکمیت؛ استقلال و تمامیت ارضی یمن و مشروعیت رئیس جمهور یمن شود، تکرار میکند.

- بر نیاز به بازگشت به اجرای ابتکار شورای «همکاری خلیج فارس» و اجرای مکانیسم اجرایی آن و به نتیجه رسیدن مذاکرات جامع ملی تأکید میکند که از جمله این اقدامات ترسیم و ایجاد یک قانون اساسی جدید، اصلاح نظام انتخاباتی، برگزاری همه‌پرسی درباره طرح پیشنهادی قانون اساسی و همچنین انتخابات سراسری برای اجتناب از وخامت شرایط انسانی و امنیتی در یمن است.

- از تشدید حملات نظامی حوثیها، در بسیاری از بخشهای یمن هشدار داده و به شدیدترین وضع ممکن اقدامات یک‌جانبه حوثیها را محکوم میکند و نسبت به عدم تحقق درخواستهای مطرح شده در قطعنامه ۲۲۰۱، برای خارج کردن فوری و بدون شرط نیروها از صنعا، اعلام خطر کرده و خواستار بازگرداندن وضع

علاوه بر این قطعنامه مذکور از همه کشورهای منطقه میخواهد، تمام محموله‌های مشکوک به داشتن سلاح را که در راه یمن هستند، بازرسی کنند. رأی‌گیری در مورد قطعنامه پس از افزایش قربانیهای ناشی از حملات هوایی در میان غیرنظامیان، درحالی صورت گرفت که سازمانهای امدادرسانی نیز قادر نبودند، به آسیب‌دیدگان، دسترسی پیداکنند (پایگاه خبری بهار، ۱۳۹۴/۱/۲۵).

براساس این طرح، شورای امنیت تحریمهایی را علیه رهبر انصارالله (عبدالمالک الحوثی)، از جمله ممنوعیت سفر وی اعمال کرد. در این قطعنامه از انصارالله خواسته شده است از تحریک و تهدید کشورهای همسایه دست بردارد و از صنعا و دیگر مناطق این کشور عقب‌نشینی کند. همچنین هر گونه ارسال سلاح برای نیروهای انصارالله ممنوع خواهد بود. روسیه در زمان بحث در مورد قطعنامه، درخواست کرده بود تا تحریم فروش اسلحه، متوجه همه طرفهای درگیر در یمن شود. نماینده روسیه در شورای امنیت در نشست مربوط به این قطعنامه اظهار داشت که هرج‌ومرج در یمن، بنفع عناصر تروریستی تمام خواهد شد. وی همچنین علت رأی ممتنع کشورش را در این دانست که این قطعنامه خواسته‌های جامعه جهانی را برآورده نمیکند و نیز پیشنهادهای آنها در آن لحاظ نشده بود (صراط، ۱۳۹۴/۹/۱۹).

پاکستان نیز که بخش عمده مواضع خود را در قبال مسئله یمن، همسو با مواضع اعراب حوزه خلیج فارس تنظیم میکند از قطعنامه اخیر شورای امنیت سازمان ملل، علیه یمن استقبال کرد. وزارت امور خارجه پاکستان با صدور بیانیه‌یی اعلام کرد که مفاد مطرح شده در قطعنامه ۲۲۱۶ شورای امنیت سازمان ملل، منطبق با سیاستهای اعلامی از سوی پاکستان در قبال یمن است. پاکستان در این بیانیه، ضمن اعلام حمایت از دولت عبدربه منصورهادی، خواستار اجرای کامل و مؤثر بندهای این قطعنامه شده است. پاکستان که تحت فشارهای شدید و آشکار عربستان و همچنین آمریکا برای پیوستن به ائتلاف حمله به یمن قرار دارد، اعلام کرده است که در جنگ یمن مداخله نخواهد کرد؛ اما خود را متعهد به دفاع و حمایت از تمامیت ارضی و حاکمیت ملی عربستان

- عادی امنیتی در پایتخت و سایر استانهای یمن است.
- با نگرانی، اقدامات بی‌ثبات کننده علی عبدالله صالح، رئیس جمهور سابق یمن را از قبیل حمایت از اقدامات حوثیها، نظاره و رصد میکند.
- از قصد «شورای همکاری خلیج فارس» برای برگزاری کنفرانس در ریاض که بدنبال درخواست رئیس جمهور یمن مطرح شده است، حمایت میکند.
- قطعنامه ۲۱۱۷ (سال ۲۰۱۳ م.) خود را یادآوری کرده و درباره تهدید صلح و امنیت در یمن، بخاطر ارسال و روانه شدن سلاح و تسلیحات و سوءاستفاده از تسلیحات سبک، بشدت ابراز نگرانی میکند.
- موضوع ادامه وخامت اوضاع امنیتی یمن را که تهدیدی جدی و رو به گسترش برای کشورهای همسایه است، به رسمیت میشناسد.
- در ادامه این قطعنامه آمده است، بر مبنای فصل هفتم منشور سازمان ملل، این اقدامات را انجام میدهیم:
- از همه طرفهای یمنی، بویژه حوثیها، میخواهیم بطور کامل قطعنامه ۲۲۰۱ (سال ۲۰۱۵ م.) را اجرا کرده و از اقدامات یکجانبه بیشتر که میتواند دوره گذار سیاسی را در یمن تضعیف کنند، بپرهیزند.
- همچنین این قطعنامه از حوثیها میخواهد، فوری و بدون هیچ شرطی:
- استفاده از زور را متوقف کنند؛
- نیروهای خود را از مناطق تحت تسلط از جمله صنعا، پایتخت یمن، بیرون ببرند؛
- تسلیحات بدست آمده از نهادها و سازمانهای نظامی و امنیتی، شامل سیستمهای موشکی را کنار گذاشته و رها کنند؛
- به اقداماتی که بصورت انحصاری در اختیار دولت مشروع یمن است، پایان دهند؛
- از هرگونه اقدامات تحریک آمیز یا تهدید نسبت به کشورهای همسایه از قبیل دستیابی به موشکهای زمین به زمین و انبار سلاح در منطقه مرزی با یک کشور همسایه اجتناب کنند؛
- محمود الصبحی، وزیر دفاع یمن و همه زندانیان سیاسی را آزاد کنند؛
- به جذب نیرو و استفاده از کودکان پایان دهند.
- همچنین در این قطعنامه به این موارد اشاره شده است:
- از دبیرکل سازمان ملل میخواهیم، درباره اجرای این قطعنامه و قطعنامه ۲۲۰۱ (سال ۲۰۱۵ م.)، بویژه پاراگراف اول این قطعنامه از امروز به مدت ۱۰ روز از تاریخ تصویب این قطعنامه گزارش دهد. در صورت عدم اجرا، شورای امنیت عزم و آمادگی خود را برای تحقیق از افراد و نهادهایی که اقداماتشان تهدید صلح، امنیت و ثبات یمن بوده، اعلام میکند؛ افراد و نهادهایی که مشمول پاراگرافهای ۱۱ و ۱۵ قطعنامه ۲۱۴۰ (سال ۲۰۱۴ م.) شده اند. همچنین شورای امنیت تصمیم میگیرد که افراد حاضر در ضمیمه این قطعنامه مشمول پاراگرافهای ۱۱ و ۱۵ قطعنامه ۲۱۴۰ شوند.
- بر اهمیت اجرای همه مفاد قطعنامه ۲۱۴۰ (سال ۲۰۱۴ م.) تأکید داریم و از همه طرفهای یمنی، بویژه حوثیها تبعیت از ابتکار شورای همکاری خلیج فارس و اجرای مکانیسم اجرا، نتایج کنفرانس گفتگوی جامع ملی و قطعنامه مرتبط با آن را در شورای امنیت خواستاریم. همچنین خواهان از سرگیری و تسریع در مذاکرات با میانجی گری سازمان ملل هستیم.
- از همه طرفهای یمنی میخواهیم که از مذاکره و مشورت برای حل اختلافات خود استفاده کنند.

آشکار سعودیها در حالی همچنان ادامه دارد که مردم دنیا بدون توجه به اقدامات سیاستمداران خود نسبت به این موضوع اعتراض میکنند. این اعتراضها در کشورهای مختلف جهان از جمله فرانسه، استرالیا، تونس و لبنان برای محکومیت حملات عربستان به یمن برگزار شده است. این معترضان خواهان توقف هر چه سریعتر حملات ائتلاف عربی و برگزاری مذاکره میان طرفهای درگیر هستند (جام جم آنلاین، ۱۳۹۴/۱/۲۲).

**یوهانس واندر کلاوو<sup>۱</sup>**، نماینده سازمان ملل متحد نیز برای ارسال کمکهای انساندوستانه به یمن، ضمن محکوم کردن حملات هوایی عربستان سعودی به مناطق شمالی یمن، این اقدام را مغایر با قوانین بین‌المللی اعلام کرده است. هماهنگ کننده سازمان ملل در امور یمن گفته است، حملات هوایی ائتلاف تحت رهبری عربستان به شهر صعده در یمن، نقض قوانین بین‌المللی است. در بیانیه وی آمده است: «بمباران صعده، بدون اعتنا به مناطق پرجمعیت، با اطلاع یا بدون اطلاع قبلی، نقض قوانین بین‌المللی و بشردوستانه است». این در حالی است که دولت عربستان به بهانه حملات نیروهای قبایلی به برخی از مناطق عربستان بر شدت حملات یک ماهونیم خود علیه یمن افزوده است (مه‌ر، ۱۳۹۴/۲/۲۰).

**مواضع مقامات جمهوری اسلامی ایران در برابر نقض قوانین**

**بین‌المللی در یمن**  
**مقام معظم رهبری:** عامل کشتار زنان و کودکان بیگناه یمن، دولتهای بظاهر مسلمان هستند و بر دفاع از مظلوم و مقابله با ظلم در حد توان تأکید میکنیم (فرهی، ۱۳۹۴/۲/۷).

**رئیس جمهور:** راه حل نظامی برای مشکل یمن کارساز نیست؛ زیرا پیامدهای بسیار ناگواری برای همه دارد و تنها راه حل موضوع، راه سیاسی و مذاکره است. رئیس‌جمهور در اشاره‌ی غیرمستقیم به سعودیها، در روز عید مبعث تأکید کرد: طبق آموزه‌های بعثت، آنچه میتواند تاریخ آینده و جامعه توأم با قسط و عدل را بسازد، شمشیر و گلوله و کاخهای مرتفع نیست؛ بلکه حق و کلام وحی است (همانجا).

• از همه طرفهای یمنی میخواهیم به درخواست رئیس‌جمهور یمن، برای حضور در «کنفرانس ریاض» با مساعدت و تحت نظارت «شورای همکاری خلیج فارس» با نظر مثبت پاسخ دهند.

• از همه طرفهای یمنی میخواهیم تا به تعهدات خود از منظر حقوق بین‌الملل عمل کنند.

• منطبق بر حقوق انساندوستانه بین‌المللی از همه طرفها، خواهان اطمینان یافتن از امنیت غیرنظامیان و همچنین امنیت گروههای امدادرسان و سازمان ملل هستیم. از همه طرفها میخواهیم زمینه ارسال کمکهای انساندوستانه و دسترسی سریع، امن و بدون مانع این کمکها را، بویژه کمکهای پزشکی فراهم کنند.

در ادامه قطعنامه شماره ۲۲۱۶ (مصوب ۱۴ آوریل سال ۲۰۱۵ م.) آمده است:

• براساس تصمیم همه کشورهای عضو سازمان ملل، فوراً اقدامات لازم، برای ممانعت از ارائه مستقیم یا غیرمستقیم، فروش یا انتقال سلاح، بنفع علی عبدالله صالح؛ عبدالله یحیی الحکیم؛ عبدالخالق الحوثی؛ عبدالمالک الحوثی؛ افراد و نهادهای مندرج در کمیته پیگیر به پاراگراف ۱۹ قطعنامه ۲۱۴۰ (۲۰۱۴ م.) و کمیته پیگیر پاراگراف ۲۰ این قطعنامه انجام شود.

• از همه کشورهای عضو، بویژه کشورهای همسایه یمن میخواهیم، همه کشتیها و محموله‌های ارسالی را، بمقصد یمن در سرزمینهای خود بازرسی کنند.

در پایان این قطعنامه هم، نام عبدالمالک الحوثی، رهبر انصارالله یمن و احمد علی عبدالله صالح، فرزند رئیس‌جمهور سابق این کشور به لیست افراد تحریمهای سازمان ملل افزوده شده است (فارس، ۱۳۹۴/۱/۲۶).

**فریاد بلند اعتراض در جهان**

سکوت سازمانها و مجامع بین‌المللی در قبال این تجاوز

1. Johannes van der klave.

با محکوم کردن کشتار زنان و کودکان یمنی و جلوگیری عربستان سعودی از ارسال کمکهای انسان‌دوستانه به مردم جنگ‌زده یمن گفت: نوع رفتار غرب در قبال بحران یمن، بار دیگر معیارهای دوگانه آنها را در بحث حقوق بشر نشان میدهد (آیت الله آملی لاریجانی، ۱۳۹۴/۲/۱۶).

**کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران:** «کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران» در مورد وقایع غم‌انگیز یمن، در نامه‌یی خطاب به نهادهای ملی مستقل پیشبرد حقوق بشر، در مناطق مختلف جهان نوشت: «... لازم است اقدامات مختلف را اتخاذ کنند که جنایات علیه مردم یمن متوقف و موانع امدادسانی بشردوستانه برطرف شود و عدالت کیفری در مورد جنایتکاران ناقض موازین حقوق بشردوستانه به اجرا درآید».

در این نامه ضمن توضیح ابعاد انسانی تجاوزات نظامی عربستان و ائتلاف دولتهای همکار دولت سعودی علیه ملت یمن، نقض آشکار حقوق بین‌الملل از جانب متجاوزان در این کشور، یادآوری شده است. برخی از حقوق بین‌الملل نقض شده از جانب متجاوزان به کشور یمن عبارتند از:

- اصل عدم تجاوز به کشورهای دیگر؛
- اصل عدم حمله نظامی به غیرنظامیان و اماکن و افراد مورد حمایت موازین بین‌المللی؛
- ارتکاب مصادیق مختلف جنایت علیه بشریت و جنایت جنگی.

این موارد نقض حقوق را (که بعنوان جرائم بین‌المللی در اساس‌نامه دیوان کیفری بین‌الملل شناخته شده‌اند)، همه دولتها، بموجب ماده یک کنوانسیونهای چهارگانه ژنو، تعهد حقوقی برای تضمین رعایت حقوق بشردوستانه در سراسر جهان دارند. بر اساس این تعهد حقوقی لازم است، دولتهای عضو اقدامات مختلفی را برای حمایت از مردم یمن اتخاذ کنند که جنایات علیه این مردم متوقف و موانع برای ارسال کمکهای بشردوستانه برطرف شود.

همچنین عدالت کیفری در مورد جنایتکاران ناقض موازین حقوق بشردوستانه به اجرا درآید. علاوه بر این همه نهادهای

**وزارت امور خارجه:** سخنگوی وزارت امور خارجه وقت، ضمن محکوم کردن حملات هوایی عربستان به یمن و بمباران مناطق مسکونی و پرجمعیت، بویژه در شمال یمن، تأکید کرد: اینگونه اقدامات نسل‌کشی بوده و در مغایرت کامل با قوانین بین‌المللی قرار دارد. وی با اشاره به حملات بی‌هدف و بدون تمایز بین مراکز نظامی و غیرنظامی یمن و استفاده از سلاحهای ممنوعه با هدف و قصد افزایش تعداد کشته‌ها، این اقدامات را مغایر با قوانین بین‌المللی دانست. **مرضیه افخم** خواستار ایفای نقش فعال سازمان ملل متحد، برای توقف حمله علیه مردم بی‌دفاع یمن و سرعت بخشیدن در امر امدادسانی به مردم مظلوم و آسیب دیده این کشور شد. سخنگوی وزارت امور خارجه خاطر نشان کرد: انتظار می‌رود برای جلوگیری از استمرار فجایع رقت‌بار انسانی در یمن، همه نهادهای تخصصی و مسئول، با فوریت وارد عمل شوند. **افخم** تصریح کرد: مسیر جدید ارسال کمکهای ایران هماهنگ شده است و امیدواریم کمکهای انسان‌دوستانه ایران بدون مشکل و مانع‌تراشی بدست مردم یمن برسد (افخم، ۱۳۹۴/۲/۲۰). در ادامه وزارت امور خارجه اعلام کرد: منع فرود هواپیمای ایرانی در صنعا، خلاف حقوق بین‌الملل است. معاون عربی آفریقای وزیر امور خارجه هم در واکنش به بمباران فرودگاه صنعا و عدم اجازه فرود به هواپیمای ایرانی حامل کمکهای بشردوستانه، اقدام سعودیها را در ایجاد منطقه پرواز ممنوع در یمن، خلاف حقوق بین‌الملل دانست (پایگاه سیاست خارجی، ۱۳۹۴/۲/۱۰).

علاوه بر بحران اخیر، بطور کلی حکومت ایران از دیرباز با توجه به سیاست خارجی خود (برای همکاری با سایر کشورهای خلیج فارس)، آمادگی خود را بمنظور حفظ و تداوم امنیت منطقه، بارها اعلام کرده است (ازغندی، ۱۳۷۶: ۳۹۱).

**قوه قضاییه:** رئیس قوه قضاییه نیز حملات عربستان سعودی را به یمن، مصداق جنایت ضد بشریت خواند و خواستار محاکمه سران آل سعود در دادگاههای بین‌المللی، بعنوان جنایتکار جنگی شد.

**آیت الله آملی لاریجانی:** در نشست مسئولان عالی قضایی



اگر قرار بر این باشد که شیوخ عرب به بمباران مناطق کشور یمن ادامه دهند و همچنان جلوی رسیدن کمکهای بشردوستانه به مردم یمن را بگیرند، همه قواعد حقوق بشری را زیر پا گذاشته و فاجعه انسانی را در یمن پی‌ریزی میکنند. در این وضعیت می‌بینیم که شورای امنیت سازمان ملل، بجای محکوم کردن عربستان سعودی و جلوگیری از اقدامات خلاف حقوق بشر، با صدور قطعنامه‌ی، حوثیها را تحریم تسلیحاتی میکند. نکته‌ی عجیبی که در فضای سیاسی و حقوقی بین‌المللی دیده میشود، این است که عربستان و تعدادی از متحدانش که اکنون ائتلاف خودخوانده را برای حمله به یمن و حوثیها تشکیل داده‌اند، گروههای تندرویی، مانند «القاعده»، «داعش»، «طالبان»، «بوکوحرام» و «الشباب» و... را بوجود آورده و از آنها در آشکار و نهان پشتیبانی میکنند. اکنون عربستان سعودی و متحدانش، حوثیها را تنها به جرم «شیعه بودن» و فرمان نبرد از شیوخ سعودی، مورد حمله

ملی خواسته شده است که نسبت به اجرای «تعهد به تضمین رعایت حقوق بشردوستانه»، اقدامات متنوعی را از سوی دولت‌های متبوع خود بنفع مردم یمن بکارگیرند. در این نامه همچنین بر استمرار جنایات فعلی علیه مردم یمن و بازگشت به نوعی از قانون جنگل و طرد و انزوای حقوق بین‌الملل (اعم از موازین حقوق بشر و حقوق بشردوستانه) تأکید شده است. این امر از سوی همه دلسوزان حقوق بشر و عدالت و اخلاق و همبستگی جامعه بشری بسیار تأسفانگیز است (پایگاه اطلاع رسانی و خبری جماران، ۱۳۹۴/۲/۱۵).

### نتیجه‌گیری

وجدان جهانیان (مردم، مقامات و نهادهای حقوق بشر) از اقدامات عربستان در یمن بشدت آزرده شده است و اعتراضهایی نسبت به این اعمال غیر انسانی، در گوشه و کنار جهان شنیده میشود.



## منابع

### کتاب

- از غندی، علیرضا؛ روابط خارجی ایران: دولت دست‌نشانده، تهران: قومس، ۱۳۷۶.
- کریملو، داوود؛ کتاب سبز یمن، تهران: وزارت امور خارجه، ۱۳۷۴.

### مقاله

- زارعی، سعدالله؛ «سپید علمان: مروری بر وقایع اخیر یمن» ماهنامه اطلاعات راهبردی، شماره ۷۸، ۱۳۸۸.
- مجتهدزاده، پیروز؛ «اختلافات سرزمینی و امنیت در آسیای باختری»، نشریه اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۸۹، ۱۳۸۰.

### گزارش‌های اینترنتی

- ابراهیمی، نصرالله؛ وضعیت حقوقی تجاوز سعودی به یمن، خبرگزاری فارس، ۱۳۹۴/۱/۱۶.
- افخم، مرضیه؛ نسل کشی در یمن مغایر با قوانین بین‌المللی است، سایت جماران، ۱۳۹۴/۰۲/۲۰.
- افکار نیوز، ۱۳۹۴/۲/۶.
- خبرگزاری انتخاب، ۱۳۹۴/۱/۵.
- آیت‌الله آملی لاریجانی، صادق؛ سران آل سعود محاکمه شوند/ برخورد غرب با یمن نقض حقوق بشر است، وصال، ۱۳۹۴/۲/۱۶.
- پایگاه اطلاع رسانی و خبری جماران؛ نامه کمیسیون حقوق بشر اسلامی به نهادهای ملی مستقل، برای پیشبرد حقوق بشر، درباره اتفاقات یمن، ۱۳۹۴/۲/۱۵.
- پایگاه خبری بهار؛ قطعنامه شورای امنیت درباره حوثی‌های یمن، ۱۳۹۴/۱/۲۵.
- پایگاه خبری شیرازه؛ جریان الحوثی از شکل‌گیری تا انقلاب، ۱۳۹۴/۱/۹.
- جام جم آنلاین؛ بی‌توجهی جامعه بین‌المللی به تجاوز آشکار عربستان، ۱۳۹۴/۱/۲۲.
- الجبیر، عادل؛ حمله زمینی به یمن منتفی نیست، در حال جنگ نیابتی با ایران نیستیم، سایتهای اخبار ما و فارس، ۱۳۹۴/۱/۱۰.

قرار میدهند. در همین حال رفتار دوگانه در برخورد با سوریه از یکسو و یمن و بحرین را از سوی دیگر می‌بینیم که مخالفان دولت قانونی سوریه، «آزادیخواه» نام می‌گیرند و همه نوع، پشتیبانی مالی و نظامی دریافت میکنند؛ حتی ترکیه راه را برای رفت و آمد تروریست‌ها به اروپا باز میگذارد؛ اما در یمن با بمباران فرودگاه، از رسیدن کمک‌های بشردوستانه به مردم یمن جلوگیری میکنند.

پیامدهای بسیار مهمی درباره حمله عربستان به یمن وجود دارد که یکی از آنها ایجاد دفاع مشروع، برای مردم یمن در حقوق بین‌الملل است. پیامد دیگر این است که کشورهای عضو سازمان ملل متحد، میتوانند با شکایت از مقامات عربستان سعودی، در سازمان‌های بین‌المللی و حقوق بشری؛ حتی آنها را مورد پیگرد و بازداشت قرار دهند و شاید تحریم‌ها یا حمله‌های نظامی محدودی را علیه عربستان خواستار شوند. البته بدلیل حمایت‌های غیرانسانی برخی دولت‌های قدرتمند از عربستان، امکان وقوع این موارد، ضعیف است؛ اما امکان انجام آنها نیز وجود دارد.

در مورد متجاوزان باید تأکید کرد که در صورت ادامه تجاوز وحشیانه، ارتش یمن قدرت موشکی خود و سایر گزینه‌ها را به نمایش خواهد گذاشت. این حمله از ۶ ژوئن سال ۲۰۰۵م. ۱۶ خرداد سال ۱۳۹۴، به مواضع ارتش متجاوز عربستان در جنوب این کشور وارد شد. منابع بلندپایه در صنعا اعلام کردند که ارتش یمن این موشک‌ها را، بعنوان پیام و نشانه هشدار بسوی عربستان پرتاب کرده است و ابراز امیدواری کردند که متجاوزان این پیام را درک کنند. از دیگر سو ائتلاف تحت رهبری عربستان، نابودی توانایی موشکی انصارالله و متحدان آن را در اولویت کاری خود قرار داده است؛ اما نتوانسته از حملات موشکی آنها جلوگیری کند (پایگاه فرارو، ۱۳۹۴/۳/۱۷). همچنین قضاوت درمورد مسئولیت بین‌المللی کشور متجاوز (عربستان)، توسط مجامع بین‌المللی، برعهده زمان است.

- خبرگزاری فارس؛ نشست حقوقی بررسی تجاوز سعودی به  
یمن، ۱۳۹۴/۲/۲۵.

- www.farsnews.com

- \_\_\_\_\_؛ نظر مسئول سابق امور سیاسی و نظامی  
سفارت امریکا در تهران، ۱۳۹۴/۲/۹.

- www.shafaf.ir

- www.jamejamonline.ir

- \_\_\_\_\_؛ نگاهی به متن حمایت شورای امنیت از  
تجاوز عربستان به یمن، ۱۳۹۴/۱/۲۶.

- www.mehrnews.com

- www.baharnews.ir

- رویوران، حسین؛ عوامل دخیل در بحران کنونی یمن و توان  
جنبش انصارالله، تابناک، ۱۳۹۳/۶/۱۲.

- www.farsnews.com

- www.shiraze.ir

- www.jamaran.ir

- سادات اصفاء، نرگس؛ اوضاع این روزهای عربستان در ارتباط  
با یمن، بدنال بازگرداندن نفوذ از دست رفته‌اش، ۱۳۹۴/۱/۸.

- www.afkarnews.ir

- www.entekhab.ir

- سیف‌الدین، محمد؛ المذکره الاستراتژی، المیادین،  
۲۰۱۵/۳/۱۱.

- www.vesalnews.ir

- www.tabnak.ir

- شفاف؛ استقبال پاکستان از قطعنامه شورای امنیت علیه  
یمن، ۱۳۹۴/۱/۲۱.

- www.tisri.org

- www.almayadeen.net

- خبرگزاری صراط؛ شورای امنیت، علیه یمنیها قطعنامه صادر  
کرد، ۱۳۹۴/۹/۱۹.

- www.seratnews.ir

- www.mojnews.com

- فرهی، علی؛ حقوق مخاصمات مسلحانه، حمله به یمن،  
زخم خونبار عربستان بر پیکر حقوق بشر، پایگاه خبری موج،  
۱۳۹۱/۲/۷.

- www.tasnimnews.com

- فغفوری، محمدصادق؛ حمله نظامی عربستان، ناقض حق

تعیین سرنوشت ملت یمن است، تسنیم، ۱۳۹۴/۱/۱۶.

گزارشهای صدا و سیما

- مصاحبه با حسن کاظمی قمی؛ (سفير پيشين جمهوری

اسلامی ایران در عراق)، برنامه نگاه دو سیما، ۱۳۹۴/۲/۲۳.

- خبرگزاری مهر؛ بیانیه نماینده سازمان ملل برای کمکهای

انسان دوستانه، ۱۳۹۴/۲/۲۰.

- مصاحبه با رضا میرابیان و حسین رویوران (کارشناسان ارشد

منطقه)، برنامه تحلیل سیاسی، ۱۳۹۴/۲/۲۲.